

УДК 631.147:477.8

СУЧАСНІ ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА У КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Панкєєв С.П. – к.с.-г.н., доцент,
Херсонський державний аграрний університет

У статті проаналізована доцільність використання природних пасовищ у спеціалізованому м'ясному скотарстві. Створення культурних пасовищ заощаджує величезну кількість концентратів та неабиякі затрати праці. Пасовищне утримання худоби – найдешевший спосіб її нагодувати. Утримання м'ясної худоби в літній період на пасовищах максимально скорочує витрати на неї, сприятливо позначається на здоров'ї тварин, дає змогу здійснювати необхідні санітарно-профілактичні заходи на фермі.

Ключові слова: спеціалізоване м'ясне скотарство, культурні та природні пасовища, годівля та утримання худоби, санітарно-профілактичні заходи.

Панкєєв С.П. Перспективы использования естественных пастбищ в специализированном мясном скотоводстве

В статье проанализирована целесообразность использования естественных пастбищ в специализированном мясном скотоводстве.

Создание культурных пастбищ – огромное количество концентратов и незаурядные затраты труда. Пастбищное содержание скота – самый дешевый способ его накормить. Содержание мясного скота в летний период на пастбищах максимально сокращает затраты на него, благоприятно сказывается на здоровье животных, позволяет осуществлять необходимые санитарно-профилактические мероприятия на ферме.

Ключевые слова: специализированное мясное скотоводство, культурные и природные пастбища, кормление и содержание скота, санитарно-профилактические мероприятия.

Pankeev S.P. Prospects for the use of natural pastures in specialized beef cattle breeding

The article analyzes the expediency of using natural pastures in specialized beef cattle breeding. Creation of cultural pastures saves a huge amount of concentrates and significant labor costs. Raising livestock on pasture is the cheapest way to feed it. Managing beef cattle on pastures in the summer maximally reduces housing costs, has a beneficial effect on animal health, makes it possible to carry out necessary sanitary and preventive measures on the farm.

Key words: specialized beef cattle breeding, cultivated and natural pastures, livestock feeding and maintenance, necessary sanitary and preventive measures.

Постановка проблеми. На сучасному глобальному сільськогосподарському ринку значним попитом користується органічна продукція. Ринок органіки у світі розвивається швидкими темпами, й це питання є досить актуальним для України, оскільки вона визначається як аграрна країна, яка має великий потенціал у виробництві та споживанні органічних продуктів харчування.

Попит на українську органічну продукцію постійно зростає на внутрішньому та зовнішньому ринках. Тому дослідження стану та розвитку органічного виробництва в нашій країні обумовлює актуальність теми дослідження [3; 5].

Постановка завдання. Проблема переходу від традиційного до органічного використання земельних ресурсів в Україні дуже актуальна. Українські чорноземи – це можливість для українців бути заможними за умови, що до них буде дбайливе ставлення і правильно прикладений інтелектуальний потенціал. За умов надмірного антропогенного навантаження увагу привертають екологічно чисті ґрунти. Вони є основою для вирощування сільськогосподарської сировини і виробництва органічних та безпечних продуктів харчування [1; 4].

Ринок продукції органічного сільського господарства є дуже перспективним і недостатньо розвиненим, тому відкриває перед національними виробниками та експортерами широкі горизонти. Однак під час порівняння динаміки місця України в світі щодо наявних площ сертифікованих земель для ведення органічного виробництва, то в останні роки з 18-го наша країна перемістилась на 21-е.

Найбільшою популярністю серед національних виробників органічних продуктів користуються злакові (площі землі – 133,5 тис. га), олійні культури (площі землі – 41 тис. га) та овочі і фрукти (площі землі – 5,5 тис. га). У свою чергу, за рівнем виробництва наведених культур Україна займає 7-е, 5-е та 9-е місце в світі [7]. Сьогодні 4–5 млн га земельної площі можна використовувати під органічне землеробство.

На сьогодні загальна площа сільськогосподарських земель в Україні становить 41,557 млн га, або 70,9% всієї території держави (40% світових запасів чорноземів). Притому сільськогосподарська освоєність території досягла 71%, а ступінь розораності земель – 53,6% (при гранично допустимому рівні в 40%).

Сучасне використання сільськогосподарських угідь не відповідає вимогам раці повним ігноруванням законів повернення ґрунту поживних речовин, винесених з урожаєм. Як наслідок, відбувається зниження родючості ґрунтів, особливо небезпечних масштабів набула їх деградація.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження обґрунтування доцільності впровадження органічного способу виробництва передбачає аналіз кількох етапів [6].

На **першому етапі** слід провести повний аудит земельної ділянки щодо вмісту гумусу, мінеральних та органічних речовин, рН, залишків агрохімікатів, солей фосфору та калію. Вагоме значення має аналіз впливу промислових підприємств як джерела забруднення сільськогосподарських угідь шкідливими речовинами, автомобільних доріг із інтенсивним рухом транспорту, сміттєзвалищ та складських приміщень, на яких зберігаються отрутохімікати, непридатні та заборонені для використання пестициди та оцінити ризики від такого сусідства для ділянки та культур, які планується вирощувати із застосуванням вимог до органічного землекористування.

Другий етап – стабілізаційний період та проведення ряду агротехнічних заходів для можливості застосування перехідного періоду. Для того, щоб мінімізувати втрати врожаю, був запропонований етап запровадження органічного землекористування – стабілізаційний період часу, необхідний для проведення комплексу агрохімічних та меліоративних заходів, спрямованих на ліквідацію негативних наслідків попереднього землекористування та покращення або стабілізацію якісного стану ґрунтів із метою зменшення економічних збитків через зниження врожайності культур під час перехідного періоду.

Такий варіант вимагає додаткових витрат часу і коштів, проте це є необхідним для вирощування органічної сільськогосподарської продукції на землях, які постраждали від неконтрольованої безгосподарницької діяльності аграріїв. Це дозволить уникнути або принаймні мінімізувати збитки господарства у перехідний період. Було розраховано, що на виконання робіт під час стабілізаційного періоду для підвищення якісного стану ґрунтів 1 га сільськогосподарських угідь необхідно до 79 тис. грн / га. Величина таких витрат, як правило, є визначальною при прийнятті рішення переходу до органічного виробництва.

Якщо ж господарство щороку забезпечувало позитивний або принаймні бездефіцитний баланс поживних речовин, у достатній кількості вносилися органічні

та мінеральні добрива, дотримувались сівозміни та всіх правил землеробства, то землі швидше за все не потребуватимуть проведення стабілізаційних заходів. Варіант переходу господарства до органічного землекористування не потребуватиме проходження другого етапу, тому буде менш фінансово витратним, а **третій етап** буде обмежений терміном перехідного періоду в 3 роки.

Відповідно до термінології Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» № 425-VII у редакції від 05.04.2015 року перехідний період – це період переходу від виробництва традиційної (неорганічної) продукції (сировини) до виробництва органічної продукції (сировини). Перехідний період починається з моменту подачі фермером чи представниками підприємства до сертифікаційного органу заявки на сертифікацію земель.

Терміни перехідного періоду для рослин наступні.

Однорічні культури – для земельних ділянок, де вирощуються культури, котрі не використовувались щонайменше протягом двох років до посіву.

Багаторічні культури, крім фуражних – землі, які не повинні використовуватись щонайменше протягом трьох років до першого збору врожаю органічних продуктів. На корм для лук і пасовищ чи багаторічних фуражних культур – щонайменше протягом двох років до початку використання як органічні корми.

За перехідним періодом найбільш економічно вигідним за коштами і часом є варіант переходу до органічного землекористування на землях, які тривалий час не оброблялися. В результаті такого природного відновлення агрохімічний стан земель стабілізується або і покращується природним шляхом без втручання людини. До того ж, перехідний період у такому випадку може бути скорочений до 2 років.

На **третьому етапі** слід врахувати, що весь урожай, отриманий протягом року з офіційного початку перехідного періоду, вважається традиційним, урожай, отриманий після 12 місяців дотримання правил ведення органічного виробництва, маркується як продукт перехідного періоду, і лише урожай рослинних культур, вирощений через 2 роки з початку перехідного періоду, маркується та реалізується як органічний.

Четвертим етапом є безпосередня сертифікація визначеної ділянки для ведення органічного землеробства з наданням права маркувати вирощену продукцію як органічну. Орієнтовна вартість сертифікації земель, придатних для вирощування органічної продукції з посівною площею до 1 000 га, становить 1,5–2 тис. євро.

Ефективність ведення органічного землекористування на **п'ятому етапі** визначається витратами на сертифіковане насіння, добрива та засоби захисту рослин, а також рівень урожайності культур, які вирощуються на сертифікованих землях. Існує стійка впевненість у тому, що врожайність культур, які вирощуються відповідно до правил ведення органічного землеробства, нижча ніж культур, які вирощуються із застосуванням інтенсивних методів.

Щодо формування ціни на органічну продукцію, то її вартість, порівняно з продукцією, вирощеною традиційним способом, залежить від насиченості такою продукцією ринку та купівельної спроможності населення. Але, як правило, органічна продукція має вартість вищу від традиційної на 30–60%, в деяких регіонах певні види органічної продукції мають ціну на 70–100% більшу, ніж традиційна продукція.

На останньому шостому етапі при розрахунку економічної ефективності виробництва органічної продукції слід врахувати, що згідно із вимогами до органічної

продукції господарство, яке її вирощує / виробляє, повинно проходити процедуру сертифікації щороку. Тому на **шостому етапі** орієнтовна вартість ресертифікації земель, придатних для вирощування органічної продукції з посівною площею до 1 000 га, становить 1,5–2 тис. євро щороку.

Висновки і пропозиції. Під час розробки бізнес-плану та обґрунтування економічної ефективності переходу господарств на органічний спосіб землекористування слід враховувати витрати на проведення аудиту земельної ділянки та лабораторних досліджень визначення якісних показників ґрунтів, на стабілізаційний період, якщо результати аудиту свідчать про його доцільність на перехідний період тривалістю від 2 до 3 років, сертифікацію земельної ділянки, витрати на сертифіковані насіння, добрива, засоби захисту та інші необхідні складові для вирощування органічних культур, вартість органічної культури чи продукції з неї, на ринку країни чи регіону, де планується реалізація та витрати, на щорічну ресертифікацію; при прийнятті рішення про впровадження органічного способу землекористування слід керуватись не лише економічним ефектом, а враховувати ще соціальний та екологічний ефект, який буде мати місце.

Соціальний ефект – підвищення соціальної відповідальності бізнесу; підвищення екологічності, якості та безпечності продукції, вирощеної / виробленої органічним способом; підвищення свідомості споживачів та формування засад здорового способу життя; створення нових робочих місць та відродження села. До екологічних ефектів слід віднести наступні: відтворення родючості ґрунтів; покращення стану навколишнього середовища; забезпечення збереження притаманної біоти та біорізноманіття у регіоні ведення органічного землекористування.

Екологічний ефект – органічне землеробство, яке є методом сільського господарства, заснованим на ефективному використанні всього комплексу місцевих умов і ресурсів. В Україні така форма господарювання може бути надзвичайно сприятливою для сталого соціально-економічного та екологічного розвитку, оскільки відрізняється низьким рівнем собівартості і високою економічною ефективністю [8].

Тому досить актуальним постає питання, наскільки реально ведення органічного сільського господарства в умовах України, і чи будуть національні аграрії отримувати стійкий дохід від виробленої органічної сільськогосподарської продукції.

Зазначені ефекти мають здатність підсилювати один одного в поєднанні і мати більш суттєвий загальний ефект для територій, регіону та країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Довгань О.М. Органічне виробництво: сутність, об'єктивна необхідність, ефективність / О.М. Довгань, Я.В. Мандибуря // Сталий розвиток економіки. 2013. № 1. С. 200–206.
2. Кисіль В.І. Біологічне землеробство в Україні: проблеми і перспективи / В.І. Кисіль. Харків : Штрих, 2000. 161 с.
3. Мартін Ліхтенхан. Чого очікують світові ринки від українських поставальників органічної продукції? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukraine.fibl.org/index.php?id=ua-publications>.
4. Ходус А.В. Экологическое сельское хозяйство, экологическое природопользование, экологическая маркировка // Охрана окружающей среды и «органическое» сельское хозяйство. Сборник докладов научно-произв. экологического семинара. Санкт-Петербург. 2005. С. 24–31.

5. Шевченко О.О., Вдовиченко А.В. Перспективи розвитку органічного землеробства в Україні на прикладі Київської області // Економіка АПК. 2016. № 1. С. 33.
 6. Слива Ю. Як перейти на органічне землеробство? // Інформаційно-аналітична газета «Агробізнес сьогодні». 2016 р.
 7. IFOAM Basic Standards / approved by the IFOAM General Assembly. Victoria. Canada. August. 2002 / URL: www.ifoam.org.
 8. National Organic Standard Board Recommendations / National Organic Program USDA / URL: // [http. www.ams.usda.gov/nop/nosbinfo.htm](http://www.ams.usda.gov/nop/nosbinfo.htm).
-